

POSTANOWIENIE

Dnia 24 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stryczyńska

w sprawie z odwołania A. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Bielsku-Białej

o prawo do renty rodzinnej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 24 stycznia 2025 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z dnia 27 lipca 2023 r., sygn. akt III AUa 328/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[SOP]

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej, wyrokiem z 23 stycznia 2023 r. przyznał A.P. prawo do renty rodzinnej do 10 stycznia 2023 r. tj. do zakończenia ostatniego roku studiów w szkole wyższej.

Sąd pierwszej instancji zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z 30 września 2022 r. o odmowie przyznania prawa do renty rodzinnej na dalszy okres po 30 września 2022 r. w związku ze stwierdzeniem, że ubezpieczona (która osiągnęła 25 rok życia 5 marca 2022 r.) była uprawniona do renty rodzinnej po ojcu do końca września 2022 r., zgodnie z zaświadczeniem Akademii [...] w B. (ATH) o programowym zakończeniu studiów w tej dacie.

Sąd Okręgowy uwzględnił odwołanie po ustaleniu, że rzeczywiste zakończenie ostatniego roku studiów w szkole wyższej w przypadku ubezpieczonej nastąpiło z dniem obrony pracy dyplomowej, wyznaczonym decyzją dziekana wydziału w oparciu o stosowne przepisy regulaminu studiów ATH. W tej sytuacji Sąd Okręgowy uznał za uprawnione wydłużenie prawa do renty rodzinnej na podstawie art. 68 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, gdyż kwestia określenia przebiegu studiów, w tym ich zakończenia mieściła się w kompetencji władz uczelni i była uregulowana w przepisach regulaminu studiów z 23 marca 2021 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że ubezpieczona była objęta indywidualnym tokiem studiów na ostatnim roku w związku z sytuacją zdrowotną i osobistą, co spowodowało przesunięcie terminu złożenia pracy dyplomowej i obrony tej pracy.

Sąd Apelacyjny w Katowicach, wyrokiem z 27 lipca 2023 r. oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego.

Sąd drugiej instancji, wskazując na treść art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2024 r., poz. 1631 ze zm., zwanej „ustawą emerytalną”) podniósł, że w rozpoznawanej sprawie nie była sporna kwestia czy w chwili ukończenia 25 roku życia ubezpieczona była na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, lecz to, jak należy rozumieć użyte w art. 68 ust. 2 ustawy pojęcie „zakończenia ostatniego roku studiów w szkole wyższej” w przypadku ubezpieczonej.

Sąd Apelacyjny przychylił się do stanowiska przyjętego przez Sąd pierwszej instancji, który skupił uwagę na kwestii rzeczywistego zakończenia cyklu nauki w ramach ostatniego roku studiów w szkole wyższej przez ubezpieczoną, nie przydając nadmiernego znaczenia określeniu czasowego trwania roku akademickiego w art. 66 ustawy z 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Sąd Apelacyjny miał na też uwadze, że zasadniczym celem renty rodzinnej dla uczących się dzieci jest dostarczenie im środków utrzymania w okresie pobierania nauki, w którym nie mogą wykonywać pracy stanowiącej stałe źródło dochodu. Ponadto w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego zasadniczo określenie ostatniego roku studiów następuje na podstawie regulaminów studiów obowiązujących w danej szkole wyższej jako regulacji wewnętrznych uściślających

znaczenie zwrotu „ostatni rok studiów w szkole wyższej”. Regulacje te obejmują w swej treści również kwestie rozpoczęcia i zakończenia poszczególnych semestrów i lat studiów, które nie muszą zbiegać się z datami obowiązującymi ogół studentów.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że zgodnie z regulaminem studiów w ATH, ubezpieczona miała obowiązek złożenia egzaminu dyplomowego i był to warunek ukończenia studiów i uzyskania dyplomu. Określenie terminu złożenia egzaminu końcowego mieściło się w kompetencji dziekana wydziału, a termin ten wyznaczano w ramach uregulowania z § 35 ust. 4 regulaminu z uwzględnieniem indywidualnej szczególnej sytuacji osobistej w ramach regulacji obowiązującej w uczelni. Pozwala to na zaaprobowanie zaskarżonego rozstrzygnięcia, które w ocenie Sądu nie wykracza w rozpoznanej sprawie poza ustawowe sformułowanie „zakończenie ostatniego roku studiów w szkole wyższej” z art. 68 ust. 2 ustawy rozumianego w sposób bardziej funkcjonalny niż formalnie.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniósł organ rentowy. Skarżący zaskarżając wyrok w całości wniósł o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania według norm prawem przepisanych.

W podstawach skargi kasacyjnej skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 68 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2024 r., poz. 1631, dalej jako „ustawa emerytalna”) przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na bezpodstawnym przyjęciu, że prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia ostatniego roku studiów, a więc do dnia rzeczywistego zakończenia cyklu nauki w ramach ostatniego roku studiów w szkole wyższej przez wnioskodawczynię (czyli do 10 stycznia 2023 r.), a nie do dnia programowego zakończenia studiów w szkole wyższej (czyli do 30 września 2022 r.).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, tj. art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej, wskazując na wątpliwości interpretacyjne terminu użytego w tym przepisie, odnoszącego się do zakończenia ostatniego roku studiów. Wątpliwości te, zdaniem skarżącego, odnoszą się do konieczności jednoznacznego

wskazania, czy przez zakończenie ostatniego roku studiów należy rozumieć datę rzeczywistego zakończenia cyklu nauki, a więc dzień obrony pracy dyplomowej, następujący po dniu programowego zakończenia studiów, czy datę programowego zakończenia studiów. Skarżący podniósł, że oprócz linii orzeczniczej Sądu Najwyższego, na którą powołał się Sąd Apelacyjny i wedle której zakończenie ostatniego roku studiów, o którym mowa w art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej, jest równoznaczne z rzeczywistym zakończeniem cyklu nauki w szkole wyższej, tzn. następuje w chwili uzyskania dyplomu również wtedy, gdy uzyskanie dyplomu ma miejsce po zakończeniu roku akademickiego, jest zauważalna przeciwstawna linia orzecznicza sądów. Zgodnie z tym odmiennym stanowiskiem, dla terminu zakończenia ostatniego roku studiów bez znaczenia pozostaje, czy i kiedy została dokonana obrona pracy magisterskiej, oraz czy i kiedy został odebrany dyplom ukończenia studiów wyższych. Co więcej, decyzja dziekana uczelni wyższej w przedmiocie wydłużenia terminu do złożenia pracy magisterskiej nie może przedłużyć ostatniego roku studiów.

Wykazując rozbieżności w wykładni ww. przepisu skarżący wymienił kilka orzeczeń sądów powszechnych oraz wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 1994 r. (sygn. II URN 55/93, LEX nr 13339) i uchwałę SN z 8 lipca 1993 r. (sygn. II UZP 6/93, LEX nr 13304). Powołując się na te rozbieżne linie orzecznicze, co do rozumienia pojęcia zakończenia ostatniego roku studiów, organ rentowy wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie spełnia ustawowych wymagań przyjęcia jej do rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Wnosi się ją do Sądu Najwyższego od prawomocnego wyroku poza tokiem instancji. Jej przyjęcie do merytorycznego rozpoznania musi być uzasadnione istotnym interesem publicznym, w szczególności potrzebą dokonania wykładni przepisów, które jeszcze nie doczekały się sądowej interpretacji albo

wywołują poważne wątpliwości, rozstrzygnięciem istotnych zagadnień prawnych, zwłaszcza o charakterze precedensowym, dotychczas nierozważanych przez Sąd Najwyższy, wreszcie wyeliminowaniem orzeczeń oczywiście i rażąco wadliwych. Wniesienie skargi kasacyjnej doznaje istotnych ograniczeń, pozwalających Sądowi Najwyższemu w ramach „przedsądu” na wstępną selekcję spraw, które są poddane merytorycznemu rozpoznaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

W razie powołania jako przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania, potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest wykazanie, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie ma wystarczająco jednoznacznej wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, przy czym należy wyjaśnić, na czym polegają te poważne wątpliwości (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, aby ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów i w jej wyniku rozstrzygnięcia sprawy. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest

bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że skarżący nie wykazał istnienia powołanej przez siebie przesłanki warunkującej przyjęcie skargi do rozpoznania.

Podnoszone we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości na tle interpretacji przepisu art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zostały dostatecznie wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Sam skarżący przytacza przykłady tej linii orzeczniczej. Linia ta nie zmieniła się lecz została wzmocniona w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego. Wymaga zauważenia, że powołane przez skarżącego wyroki sądów apelacyjnych i dwa dość wczesne w dacie wydania wyroki Sądu Najwyższego nie mogą zmienić ukształtowanego już stanowiska. Późniejsze orzecznictwo Sądu Najwyższego jednolicie stoi na stanowisku, że ustalenie, kiedy osoba pobierająca rentę rodzinną była na ostatnim roku studiów, w rozumieniu art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej, następuje na podstawie wpisu na ostatni rok studiów, dokonanego na podstawie regulaminu studiów obowiązującego w szkole wyższej. W regulaminie określa się również indywidualny tok studiów, w którym daty rozpoczęcia i ukończenia poszczególnych semestrów i lat studiów nie muszą zbiegać się z datami obowiązującymi ogół studentów. W każdym wypadku treść regulaminu studiów decyduje o tym, na którym roku studiów kształci się dana osoba. Organizacja studiów bazuje na pojęciu roku akademickiego, a nie roku kalendarzowego (wyrok Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2022 r., III USKP 135/21, LEX Nr 3455654 i powołane tam orzeczenia Sądu Najwyższego).

Wykładnia ta została konsekwentnie podtrzymana w najnowszym orzeczeniu Sądu Najwyższego, który w motywach wyroku z 14 grudnia 2023 r. (I USKP 43/23, LEX nr 3643846) dokonując analizy dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego w tej kwestii wyjaśnił, że choć regulamin studiów nie ma charakteru normatywnego i nie należy do konstytucyjnie określonych źródeł prawa (art. 87

Konstytucji), to jednak musi być uznany za akt prawny konkretyzujący i uściślający znaczenie sformułowania „ostatni roku studiów w szkole wyższej”, zawartego w art. 68 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W konsekwencji, ustalenie daty, w której dziecko pobierające rentę rodzinną było na ostatnim roku studiów w rozumieniu art. 68 ust. 2 ww. ustawy, następuje przy uwzględnieniu wpisu na ostatni rok studiów dokonanego na podstawie regulaminu obowiązującego w danej uczelni. Student, który na przedostatnim roku studiów zdał wszystkie wymagane programem egzaminy i który ukończył 25 lat życia przed rozpoczęciem zajęć w nowym roku akademickim, zachowuje prawo do renty rodzinnej do zakończenia ostatniego roku studiów. Ponadto, z art. 68 ust. 2 ustawy emerytalnej jednoznacznie wynika, że przedłużenie pobierania renty rodzinnej po ukończeniu przez świadczeniobiorcę 25 roku życia trwa jedynie do „zakończenia ostatniego roku studiów”. Oznacza to, że przepis ten całkowicie abstrahuje od wyników nauki studenta na tym ostatnim roku studiów, na którym osiągnął 25 rok życia. Nieistotne jest zatem, czy wraz z końcem tego roku studiów (który zgodnie z regulaminem studiów był ostatnim rokiem studiów w dniu osiągnięcia 25 roku życia) uprawniony rzeczywiście studia ukończył (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I UK 107/18, LEX nr 2695271). Zachowanie prawa do renty rodzinnej do zakończenia ostatniego roku studiów dotyczy zatem tak rozumianego ostatniego roku, który wynika z organizacji studiów określonej regulaminem obowiązującym w danej uczelni, co nie musi być tożsame z rokiem, w którym student faktycznie ukończył studia.

Sądy orzekające w sprawie bez wątpienia respektowały taki właśnie kierunek wykładni powołanego przepisu, przyjmując poprawnie, że zakończenie ostatniego roku studiów w szkole wyższej w przypadku ubezpieczonej nastąpiło z dniem obrony pracy dyplomowej, wyznaczonym decyzją dziekana wydziału, wydaną na podstawie regulaminu studiów (art. 35 ust. 4 regulaminu studiów ATH).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazał potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[a.t]